

Tanıtım

Tema: **Sözün İnceliği**

Konu: **Şiir Bilgisi**

Alt Konu: **Edebiyat Nedir? Şiir Nedir? Güzel Sanatların Sınıflandırılması ve Metinlerin Sınıflandırılması, Edebiyatın Diğer Sanatlarla İlişkisi**

Temanın Amacı: Edebiyatın bir toplum için önemini kavrayabilme, şiirle ilgili yorumlarda, çıkarımlarda bulunabilme, güzel sanatların sınıflandırılmasıyla ilgili değerlendirmeler yapabilme, edebiyat ve diğer sanatlar arasındaki ilişkiyi kurabilme

Anahtar Kavramlar: Edebî metin, metin türleri, edebiyatın-tarih, felsefe, coğrafya ile ilişkisi

Köprü Kurma

1. Duygusal Bağ Kurma: Şiirler, insanların duygularını ifade etmek için güçlü bir araçtır. Şiirler aracılığıyla insanlar, günlük hayatlarında deneyimledikleri duyguları anlamlandırabilirler. Bu duygusal bağ, sosyal hayatta iletişim becerisinin geliştirilmesini olumlu yönde etkiler.

2. Günlük Hayatta Karşılaşılan Konuları Anlamlandırma: Şiirler, günlük hayatta karşılaşılan olayları ve duyguları yansıtabilir. Bilimsel kavramlarla ilişkilendirilmiş şiirler, insanlara bilimin günlük yaşamda nasıl uygulandığını ve anlamlandırıldığını gösterir.

3. Estetik ve Dil Becerilerinin Geliştirilmesi: Şiirler, dilin estetik ve duygusal boyutlarını vurgular. Bu, insanların dil becerilerini geliştirmelerine ve duygusal zekâlarını kullanmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda, bilimsel terimlerin ve kavramların edebî bir şekilde ifade edilmesi, insanların bilimsel dil becerilerini de geliştirebilir.

Bir edebiyat, "millî" olduğu nispette, "milletlerarası" değere sahip olur.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Yaşamı güzelleştiren, insanı hayata bağlayan, öz duygularla zenginleştiren, edebiyattır.

Suut Kemal Yetkin

Şiir Bilgisi

Edebiyat (Yazın) Nedir?

- Edebiyat kelimesi, Arapça "edep" kökünden gelmektedir.
- Söz söyleme ve ifadeyle ilgili her türlü çalışmanın genel adı olarak kullanılmaktadır.
- Günümüzde **dille gerçekleştirilen güzel sanat etkinliklerine ve eserlerine verilen genel addır.**

! Önemli

Edebî eser; malzemesi dil olan, sanat amacı ile yazılmış, estetik zevk ve heyecan uyandıran ifade tarzının oluşturduğu yapının adıdır.

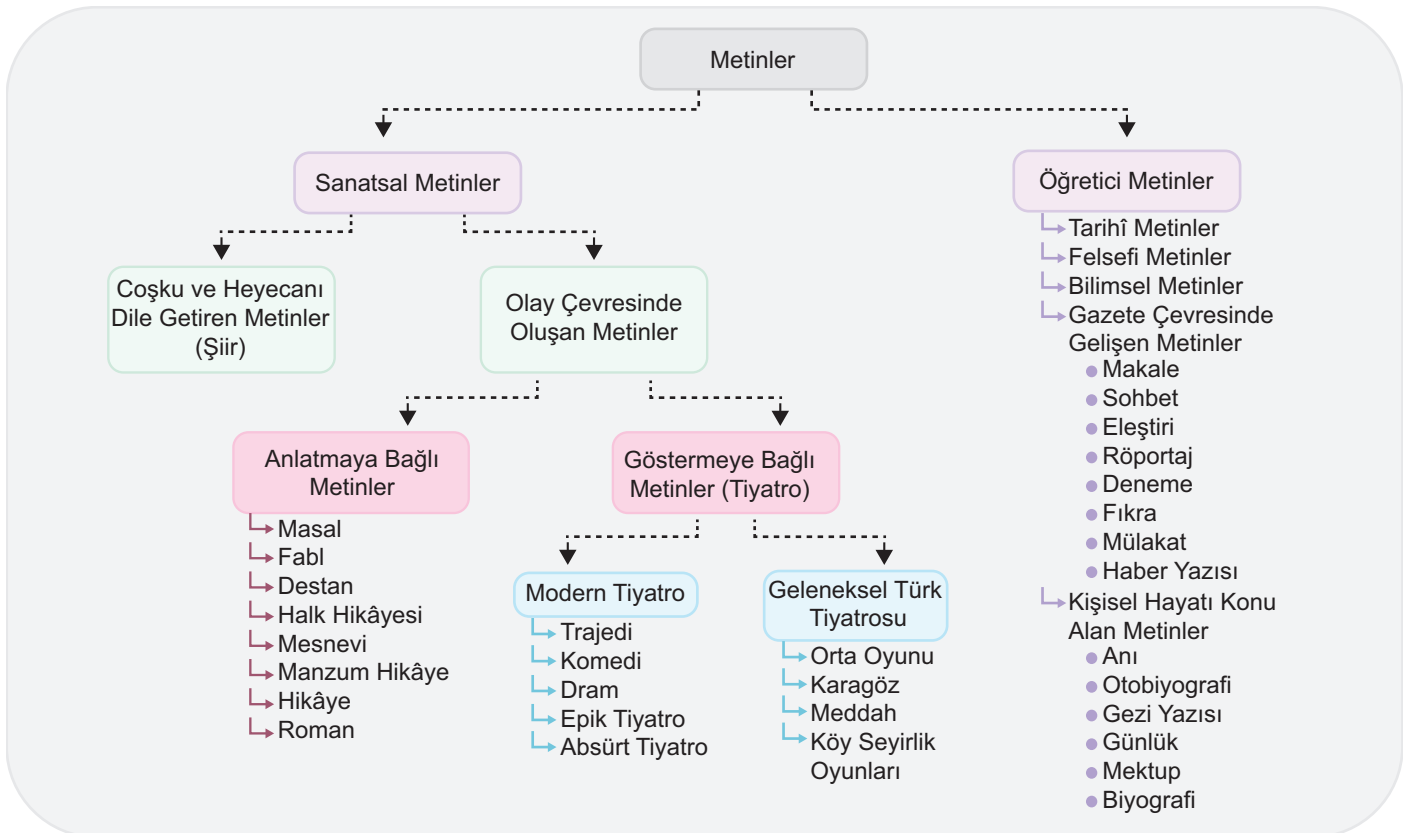
- Edebî eser; **insan eseridir, özgündür, tektir.**
- Toplumda yaşanan olayları ve durumları yansıtır.
- Edebî eser **kurmacadır.** Kurmaca, sanatçının dış dünyadan aldığı malzemeyi; kendi anlayışı, dünya görüşü ekseninde harmanlayıp ortaya koymasidir.

Şiir Nedir?

- En eski edebiyat türüdür.
- Pek çok tanımı yapılmıştır; en genel ifadeyle ritim ve imgeye dayanan, kendine özgü dil ve söyleyiş özellikleri içeren, **yaratıcı söz sanatıdır.**
- Şiirin farklı sanatçılarca yapılmış birçok tanımı vardır:
 - Şiir, nesre çevrilemeyen sözdür. (Valery)
 - Şiir, sözcüklerle güzel biçimler kurmak sanatıdır. (Cahit Sıtkı Tarancı)
 - Gül ıtırıyla selamlar sabahı, şair yaratır. (Cemil Meriç)

Metinlerin Sınıflandırılması

Metinler; gerçeklikle ilişkileri, işlevleri ve yazılış amaçları bakımından sınıflandırılır.

Edebî (Sanatsal) Metinler

Öğretici Metinler

Estetik haz vermek amacıyla oluşturulur. Kurmacadır. Üslup, anlatım kaygısı ön plandadır. Fayda amacı yoktur. Öğreticilik içermez. Kelimeler, daha çok yan ve mecaz anlamlarıyla kullanılır. Çok anlamlıdır, okuyanın farklı anlamlar çıkarmasına imkân verir.	Açıklamak, bilgi vermek amacıyla oluşturulur. Kurmaca değildir; tarihî olaylar, günlük yaşam, bilimsel gerçekler ele alınır. Üslup kaygısı yoktur. Kelimeler, genellikle gerçek anlamlarıyla kullanılır. Tek anlamlıdır, okuyanlarca aynı şekilde anlamlandırılır.

Örnek 1

Aşağıdaki metin türlerinden hangisi diğerlerinden farklı bir sınıflandırmada yer almaktadır?

- A) Şiir B) Masal C) Fabl
D) Otobiyografi E) Hikâye

Şiir, masal, fabl ve hikâye sanatsal metin örneklerindedir.

D seçeneğindeki otobiyografi ise öğretici metindir.

Cevap: D

Etkinlik-1

Aşağıda verilen metinlerin öğretici metin mi, sanatsal metin mi olduklarını belirleyiniz. Belirlediğiniz metinlerin özelliklerine ait üç özellik yazınız.

METİN 1

Batı'da ve dünyada ilk fabl yazarı olarak **Aisopos (Ezop)** gösterilir. Ezop'un MÖ 620-650 yılları arasında yaşadığı ve baskıcı bir yönetim yüzünden düşüncelerini küçük hayvan hikâyeleri ile anlattığı söylenmektedir. Ezop'un fablları MÖ 300 yılında derlenerek yazıya geçirilmiştir.

Doğu'da ilk fabl örneklerine eski Hint edebiyatında MÖ 200 yıllarında **Pançatantra** masallarında rastlamak mümkündür.

La Fontaine, fabl türünde usta eserler meydana getirmiştir.

Sadi'nin *Gülistan* ve *Bostan* adlı eserlerinde hayvan hikâyelerini anlatan birçok örnek vardır.

James Thurber ve İngiliz **George Orwell**, çağdaş fabl yazarlarıdır.

Türk edebiyatında ilk fabl örneği **Şeyhi**'nin *Harname* adlı eseridir. Tanzimat Dönemi'nde İbrahim Şinasi, Ahmet Mithat Efendi bu türde eser vermiştir.

Metnin Türü: *Öğretici metindir.*

Özellik: *Bilgi vermek amaçlanmıştır.*

Kurmaca değildir.

Sanatsal ifadelere yer verilmemiştir.

METİN 2

Maarif Müdürü; şemsiyesini, mebus bastonunu aldı. Sokağa çıktılar. Yolda biraz gecikmişlerdi. Mektebe girdikleri zaman ders bitmişti. Talebeler evlerine dağılıyorlardı. Zehra'yı bahçe kapısının yanında buldular. Sabahları olduğu gibi akşamları azat vaktinde de kapının yanında durur, çocukların kıyafetlerini muayene ederdi. Kiminin saçını düzeltir, kiminin kuşağını bağlar, kiminin kirlenmiş yüzünü mürekkeplenmiş parmaklarını yıkamağa gönderirdi. Hatta ayak üzerinde sökülük elbise, kopuk düğme diktiği de olurdu. Maarif Müdürüyle mebus, kapıdan girdikleri zaman onu bir dadı gibi yere çömelmiş, minimini bir ana sınıfı çocuğunun potinini bağlıyor buldular.

Metnin Türü: *Sanatsal metindir.*

Özellik: *Kurmacadır.*

Üslup kaygısı gözetilmiştir.

Öğreticilik içermemektedir.

GÜZEL SANATLARIN SINIFLANDIRILMASI

- Duygu, düşünce ve hayallerin etkili bir biçimde aktarılmasına **sanat** denir.
- Bu sanatların; çizgi, renk, biçim, ses, ritim gibi unsurlarla kendine özgü bir biçimde anlatılmasına da **güzel sanatlar** denir.
- Edebiyat da güzel sanatlardan biridir.

Görsel (Plastik) Sanatlar	İşitsel (Fonetik) Sanatlar	Dramatik (Ritmik) Sanatlar
Maddeye biçim verenler Resim Heykel Mimari Hat Ebru Minyatür Tezhip Kullanılan Malzemeler: (boya, kil, tahta, mermer, taş, bronz, çelik vs.)	Sese ve söze biçim verenler Edebiyat Müzik Kullanılan Malzemeler: (dil, sözcük, nota, melodi vs.)	Harekete biçim verenler Sinema Tiyatro Bale Dans Opera

Örnek 2

Edebiyatın olay, olgu ve durumları anlattığı gibi tarih biliminin esas konusunu da olaylar oluşturmaktadır. Çoğu zaman tarihte önemli bir yere sahip bir olayın hem tarih bilimine hem de edebiyatta konu olarak ele alındığı görülür. Tarih, olayları neden ve sonuçları ile irdeler; edebiyat ise olayların arka planında nelerin yaşandığını anlatır. Örneğin Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecini araştıran bir tarihçi, o dönemde gerçekleşen diğer olaylar ile bağlantı kurar. Yine o dönem ortaya konmuş eserleri, belgeleri inceler. Edebiyatçı ise tarih biliminin elde ettiği bu verilerden yararlanarak bambaşka kurgusal bir evren yaratır. Gerçek olayları yeniden yorumlayarak anlatır. Yine tarihteki gerçek kişileri kendince yorumlayıp karakterize eder.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden söz edilmiştir?

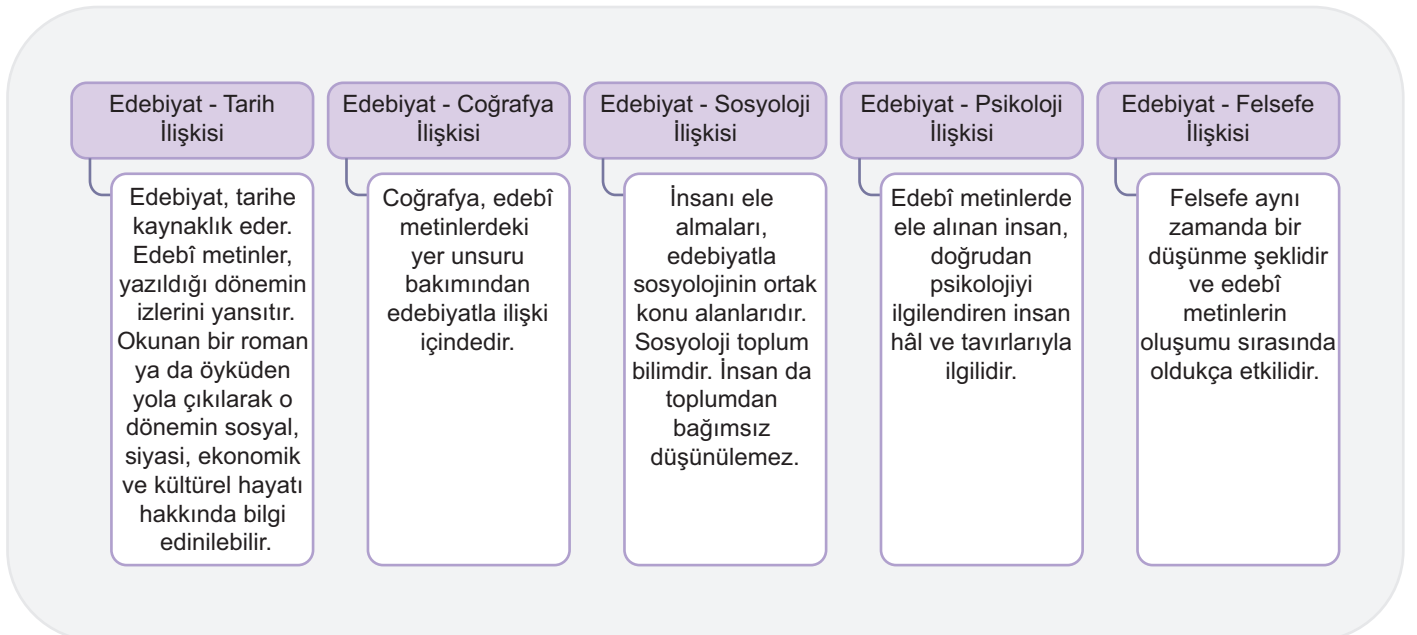
- Edebiyat kelimesinden
- Bilimsel metinlerden
- Sanat ile zanaat farkından
- Edebiyat ve tarih ilişkisinden
- Edebiyat ve sosyoloji ilişkisinden

Parçada geçen "Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecini araştıran bir tarihçi, tarihteki gerçek kişileri kendince yorumlar" ifadesi, bu parçada, edebiyat ve tarih ilişkisinden söz edildiğini göstermektedir.

Cevap: D

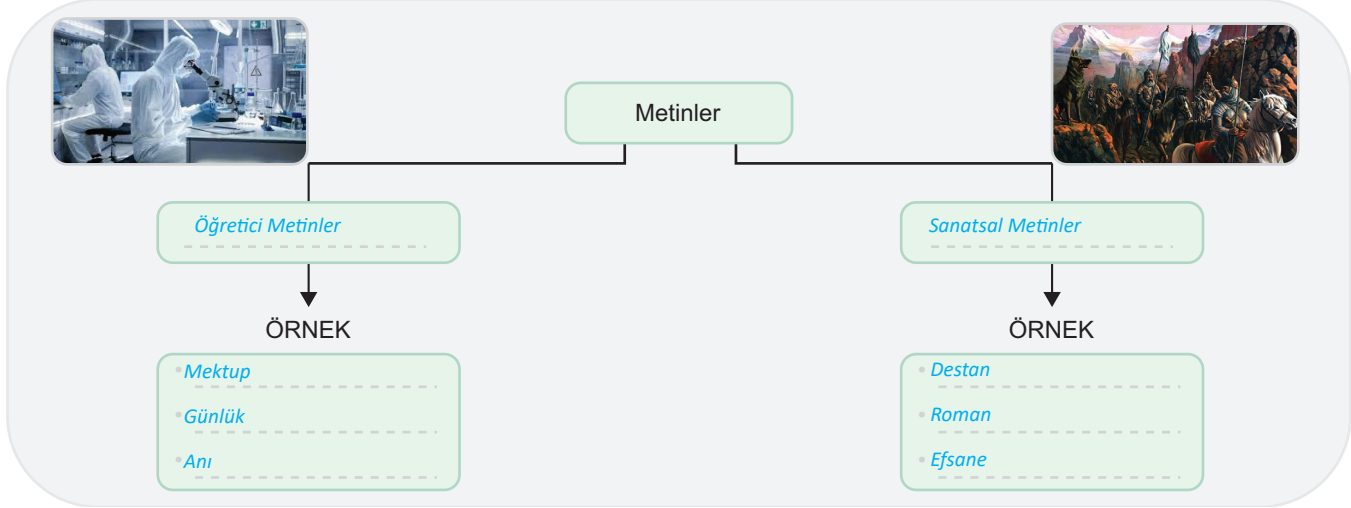
Edebiyatın Diğer Güzel Sanatlarla İlişkisi

- Edebiyatın konusu temelde insandır.
- Edebiyat; kendisi gibi konusu insan olan felsefe, sosyoloji, tarih, psikoloji gibi bilim dallarıyla doğrudan ilişkilidir.

Etkinlik-2

1. Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

2. Aşağıdaki şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okuyunuz. Şiiri düzyazı biçiminde tekrar kurgulayınız. İki metin arasındaki farklılıkları kısaca karşılaştırınız.

LİSAN

Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.
İstanbul konuşması
En sâf, en ince bize.

Lisanda sayılır öz
Herkesin bildiği söz;
Ma'nâsı anlaşılın
Lûgate atmadan göz.

Uydurma söz yapmayız,
Yapma yola sapmayız,
Türkçeleşmiş, Türkçedir;
Eski köke tapmayız.

(Ziya Gökalp)

Güzel dil, bize Türkçedir. Başka bir dil gecedir. İstanbul konuşması; en sâf en ince bir dildir bize.

Lisanda öz sayılır. Herkesin bildiği söz, lûgate göz atmadan manası anlaşılın sözdür.

Uydurma söz yapmayız, yapma yola sapmayız, Türkçeleşmiş olan Türkçedir. Eski köke tapmayız.

İki metin arasındaki farklar: Şiir, düzyazıya çevrildiğinde ahenk özelliklerini kaybetmiştir.

Örnek Cevap Anahtarı

1. D 2. D

Etkinlik-3

1. Sanatsal ve öğretici metinlerin özelliklerini göz önünde bulundurarak bu metin türlerine örnek birer paragraf oluşturunuz.

Öğretici Metin

Hidrojen, yeryüzündeki en hafif ve en çok bulunan patlayıcı gazdır. Atom numarası 1 olan kimyasal bir elementtir.

Sanatsal Metin

*İstanbul' u dinliyorum gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgar esiyor, yavaş yavaş sallanıyor.
Yapraklar, ağaçlarda.*

2. Aşağıda verilen görselleri inceleyerek güzel sanatların hangi başlığında yer aldığını boş bırakılan yerlere yazınız.

Görsel Sanatlar

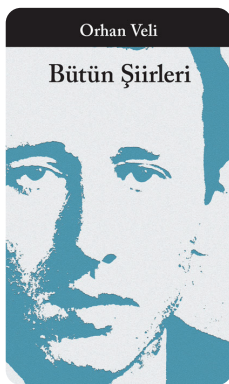
Dramatik Sanatlar

Dramatik Sanatlar

İşitsel Sanatlar

İşitsel Sanatlar

Görsel Sanatlar

Etkinlik-4

1. Aşağıda verilen şiir parçalarını inceleyerek sizde uyandırdığı etkiyi bir kelimeyle veya cümleyle belirtiniz.

a. Gözlerine bakarken, güneşli bir toprak kokusu vuruyor başıma,
Bir buğday tarlasında, ekinlerin içinde kayboluyorum...
Yeşil pırıltılarla uçsuz bucaksız bir uçurum,
Durup dinlenmeden ebedî madde gibi gözlerin.

Sevgiliye duyulan hayranlık

b. Yaşamaz ölümü göze almayan
Zafer, göz yummadan koşana gider.
Bayrağa kanının alı çalmayan
Gözyaşı boşana boşana gider!

Bayrak sevgisi

c. Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan
Can verme sırrına erenlerindir.

Vatan sevgisi

d. Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Bütün çiçeklerini getirin buraya.
Öğrencilerimi getirin, getirin buraya.
Kaya diplerinde açmış çiğdemlere benzer
Bütün köy çocuklarını getirin buraya,
Son bir ders vereceğim onlara...

Öğretmenin öğrencilerine duyduğu sevgi

2. Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku ne keder...
Gölgende bana da bana da yer ver.
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık;
Dağlardan çöllere düştüğümüz gün
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı
Yüksek yerlerde açan çiçeğim.
Senin altında doğdum.
Senin altında öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim:
Yeryüzünde yer beğen!
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim! (Arif Nihat Asya)

a. Bu şiirde en beğendiğiniz dördünlüğü gerekçesiyle yazınız.

Şiirde birinci dördünlüğü beğendim. Bayrak gökyüzünün süsüne, kardeş gelinliğine, şehidin son örtüsüne benzetilmiştir.

b. Şiirin sizde uyandırdığı etkiyi kısaca belirtiniz.

Şiir, bende vatan sevgisi duygusunu uyardı. Bayrak, bir milleti millet yapan unsurların başında gelmektedir.

c. Şiirde geçen "Senin altında doğdum / Senin altında öleceğim" dizelerini yorumlayınız.

Türk milletinin geçmişten bugüne özgürlüğüne düşkün bir millet olduğu ve bayrağın Türk milleti için önemi vurgulanmıştır.

1.

Sufilere sohbet gerek
Ahilere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göğşe savuralar
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver anları
Bana seni gerek seni (Yunus Emre)

Bu dörtlüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Estetik zevk vermek amacıyla oluşturulmuştur.
- B) Öğretici metin türlerindedir.
- C) Örtük iletilere yer verilmiştir.
- D) Üslup kaygısı gözetilerek yazılmıştır.
- E) Yazıldığı dönemin dil özelliklerini yansıtmaktadır.

2.

Bu görsel aşağıdaki başlıkların hangisine örnek gösterilebilir?

- A) Dramatik Sanatlar
- B) Ritmik Sanatlar
- C) Fonetik Sanatlar
- D) Görsel Sanatlar
- E) İşitsel Sanatlar

3. Günümüz insanı, bilimin gerçekçi dünyasına kendisini kaptırılmış, duyguları ve istekleri ikinci plana atmıştır. Ancak ben, hemen her yazımda insanları duygu dünyalarıyla baş başa bırakıp, onları unutmak istedikleri diğer yarlarıyla yüzleştiren kelimelemin o görünenin arkasındaki anlamlarıyla okuyucumu büyülemeyi amaçlarım.

Bu sözleri söyleyen yazarın aşağıdaki metin türlerinin hangisiyle eser vermesi beklenmez?

- A) Makale
- B) Roman
- C) Şiir
- D) Fabl
- E) Hikâye

4. "Sanat, mevcut malzemeden bir düzen ve şekle yükselme hamlesidir; sanat, ruhun madde içinde görünüşüdür." ifadesi, sanatta hayal gücü ve yaratıcı yeteneğin kullanıldığını belirtir. Demek ki sanat etkinliğinde insana özgü yetenekler ile doğada bulunanlar, sanatçının hayal dünyasında belki de kişiliğinde yeni ve farklı bir oluşumda birleşir. Yeni ve farklı bir varlığın veya etkinliğin ortaya çıkmasına sebep olur.

Bu parçada sanatla ilgili vurgulanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Evrensellik
- B) Kurmaca
- C) Öznellik
- D) Millilik
- E) Nesnellik

5. Müzikle tedavi, tıp tarihi kadar eskiye dayanır. Çünkü insanlar tedavi araçlarını çoğu kez birlikte kullanmışlardır. Homeros, ameliyatlarda müziği kullanmış ve müziğin sakinleştirici etkisini göstermiştir. Aesculape ise sağırlığı tedavi ederken trampet kullanmıştır. MÖ 400'lü yıllarda Platon da müziğin ahenk ve ritmiyle insan ruhunun derinliklerine nüfuz ederek ona hoşgörü kazandırdığı ve rahatlık verdiğini belirtmiştir.

Bu metin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Göstermeye bağlı metin
- B) Anlatmaya bağlı metin
- C) Öğretici metin
- D) Coşku ve heyecana bağlı metin
- E) Kişisel hayatı konu alan metin

Cevap Anahtarı

1. B 2. D 3. A 4. B 5. C